

Florin Ardelean

SEDUCȚIA

Voluptate, cruzime și amăgire

CUPRINS

Introducere	7
CLINAMENUL ȘI GRĂDINA RODITOARE	13
Interferențe și sensuri specifice.....	15
Seduția ca preluare și abatere.....	31
Amorul de sine: păcat și nenorocire.....	36
Don Quijote și seducția.....	41
Caracteristici ale seducției.....	44
Seduția și misterul.....	48
Iubirea și seducția.....	56
Labirintul seducției.....	60
Cele două orizonturi ale seducției.....	63
INFERNUL DIN NOI	73
Cain și ura primordială.....	74
Femeia demonizată și frica	77
Medeea sau vocația urii.....	86
Ura indusă și adorația.....	89
Ura ca iubire refuzată	93
Meursault – indiferența și ura.....	97
Mizantropia și seducția demonică.....	100
Ura colectivă și caracteristicile ei.....	104
Ideologia și intelectualii	108
Intelectualii ca tovarăși de drum.....	114
Două crochiuri	117
Cărturarii trădători	123
Intelectualii și media	128
Ura de sine	133
Ura, ieri-astăzi-mâine.....	139

JUGUL ONOAREI ȘI FOLOASELE RUȘINII	151
Pinocchio și Münchhausen	152
Paradoxul mincinosului și indicele de disimulare	157
Flem și Marcel	162
Sinceritatea cinică	167
Schiță de morfologie a minciunii.....	171
Minciuna colectivă.....	189
Atributele minciunii	196
VULPEA ȘI SCORPIONUL.....	211
Propaganda și puterea	215
Portrete de propagandiști	218
Propaganda în război	223
Propaganda în timp de pace.....	227
Indicele de seducție, propaganda și manipularea	235
Riscul de manipulare.....	238
Efecte extreme ale manipulării	242
Lumea ca operă de manipulare.....	247
Viața ca operă de manipulare.....	250
Mediacrație și manipulare	258
Manipulare și istorie.....	263
Un experiment șocant – în original și reluare	270
CVARTETUL PATIMILOR OMENEȘTI	275
Precizări și delimitări.....	278
Amor dei intellectualis.....	287
Platon și iubirea	296
Antigona, Euridice și Sfântul Apostol Pavel	302
Prima antiteză	310
A doua antiteză.....	318
Despre o anume neputință	324

MORFOLOGIA, PATOLOGIA ȘI MODELELE IUBIRII	331
Semiologia pasiunilor	334
Gelozia și nevrozele fidelității	368
Sade – virtutea și viciul	373
Iubirea și cele două modele.....	378
Asag – un joc cu limita.....	394
Oona & Jerry.....	400
Indice de nume.....	405

CLINAMENUL ȘI GRĂDINA RODITOARE

Primul drum profitabil trebuie să fie spre dicționar.

DEX: *a seduce:* 1. A incita, a captiva, a subjuga, a cuceri prin farmecul vorbelor, prin purtare etc. 2. (Despre bărbați) A abuza de buna-credință a unei femei sau a unei minore, ademenind-o și determinând-o să întrețină relații sexuale, cu promisiuni înșelătoare; a ademeni; a înșela, a amăgi; a corupe.

Intuim fiecare ce înseamnă a seduce, altfel spus nu ne e complet străină o percepție (aposteriori) privind conceptul. Am sedus și am fost seduși (nu doar o dată!), drept pentru care putem deduce amploarea problemei din experiență proprie. Poate că nu este vorba neapărat despre o împrejurare plăcută, pentru că versanții seducției nu rămân eminamente solari. Ceea ce debutează ca un vis cu zâne se poate dovedi, la final, un coșmar din care nu știi cum să te scurți. Dincolo de orice dubiu este însă amploarea seducției, impactul pe care aceasta îl are în economia vieții. La incidența dintre bine și rău, ca factor etern perturbator¹, seducția reprezintă modalitatea

¹ „Seducția perturbă fără încetare distincția dintre bine și rău”, susține Jean Baudrillard, ea atentând cu succes la conservarea „ordinii divine”. Jean

de expresie a umanului prin excelență. Seducătorul este un foarte fin re-cunoscător de ființă. Iisus este *pescarul* suprem de oameni, capabil să-și selecteze ucenicii, începând cu Petru și Andrei (*Matei*, 4, 18-20), astfel încât aceștia să fie seducătorii arhetipali ai creștinătății. Un alt seducător patentat este Ulise, iar cu ceva mai aproape de noi Don Juan (dar în paradigma hegeliană a *infinitalui rău*, rezumându-se la simplul exercițiu senzual, aditivat și fără vector ascensional) și Faust, autentic și calibrat pe spirit. Ieșind însă din zona mito-simbolică, suntem în măsură, mai fiecare, să identificăm în anturajul nostru inși cu vocație de magicieni, capabili să ajungă cu „privirea” în profunzimile unor euri blindate. Sunt cei ce pot citi sufletele altora, vulnerându-i și identificându-i în vederea seducției. E un har, dar și o deprindere exersată, așa cum propune Varlam Șalamov, în povestirea *Magia*, prin personajul Stukov, șeful unui lagăr de muncă din Kolîma, capabil să-și selecteze dulgherii, lăcătușii sau contabilii de care avea nevoie doar privind deținuții aduși în convoaie copioase, în urma terorii staliniste².

Dacă instinctul este polul în care biologicul și-a instalat în noi vigoarea, pentru a ne indica de unde venim, seducția se află la cealaltă extremă, dând contur fenomenal trăirii, ca sinteză a rațiunii și afectivității, pentru a ne sugera spre ce tindem. Instinctul ne *alocă* și ne *închide* în ființă, pe când seducția ne *dislocă* și ne *deschide* spre existență. Numai că e o deschidere pândită de nenumărate pericole. Acest aspect oarecum sumbru și misterios, al seducției ca nenorocire, transpare dintr-un episod descris într-un text apocrif (*Evanghelia ascetismului*), al cărui erou este Petru, primul dintre Ucenici. În timp ce acesta săvârșea minuni, vindecând, ba chiar învingând moartea, este întrebat de mulțimea gata pentru convertirea la creștinism de ce puterea sa, venită de la Dumnezeu,

Baudrillard, *op. cit.*, p. 169.

² Varlam Șalamov, *Povestiri din Kolîma*, vol. I, Polirom, Iași, 2015, pp. 304-307. Traducere de Ana-Maria Brezuleanu.

ca un har mijlocit de Hristos, nu se exercită și asupra ficei sale paralitice. Petru reacționează pe loc, îi poruncește ficei să se ridice și să umble, iar aceasta, spre uimirea generală, îl ascultă. Doar că după câteva minute de la experimentul reușit, ea se reazăză într-un colț, în starea inițială de paralizie. Petru e cel ce explică: când i s-a născut fiica, a avut o viziune de la Dumnezeu, așa că paralizia tinerei făpturi a constituit singura soluție pentru a contracara capacitatea ei de seducție, izvorâtă dintr-o frumusețe răpitoare, în baza căreia „ar fi rănit multe suflete”. Iată cum seducția este privită cu infinită rezervă de îndată ce devine un instrument al feminității menit să atragă bărbații în păcat, ruinând, deopotrivă, valorile vieții ascetice³.

INTERFERENȚE ȘI SENSURI SPECIFICE

Dacă ar fi să extindem explicația de dicționar, ar trebui să scrutăm mai mulți termeni, astfel încât seducția să nu fie doar un fapt dedus impresionist, ci unul pus sub o analiză riguroasă. Vom scăpa astfel de capcana de a considera seducția un domeniu omogen, caracterizat de facilități sau, și mai grav, de frivolitate. El este, dimpotrivă, desfășurat după o geometrie variabilă, fapt care

³ Bart D. Ehrman, *Petru, Pavel și Maria Magdalena*, Humanitas, 2011, București, pp. 125-129. Traducere de Mădălina Constantin. De altfel, moartea de martir a lui Petru va veni în urma denunțurilor formulate împotriva sa de doi aristocrați romani (Agrippa și Albinus), ale căror soții și ibovnice au refuzat să se mai culce cu aceștia din momentul în care predicile apostolului, privind ascetismul, înfrânarea de la sex, le-au convertit la noua religie.

nu-l face decât și mai atractiv. Nuanțele percepute, imediat ce analizăm pleiada de cuvinte ce interferează cu noțiunea în cauză, dau seama de bogăția unei realități aflate în pericol de-a rămâne într-o umbră nemeritată. Asemenea mediului fabulos al recifului de corali, în care trăiesc viețuitoare marine menite parcă să atragă atenția asupra frumuseții îmbătătoare a lumii, seducția se înfățișează drept imaginea unui regn alcătuit din specii de o diversitate deconcertantă. Un plonjeu în apele recifului va fi lămuritor.

A subjuga – este vorba de forma „blândă” a subjugației, prin care nu se apelează la modalități fizice de coerciție, ci la strategii prin care personajul dominant (*inductorul* – cel ce inițiază scena seducției) exercită asupra celui ce urmează să fie „înjugat” tentații și promisiuni sub forma unui discurs captivant și măgulitor. Te lași subjugat, nu te predai jugului, înclini capul și apleci gâtul, gata să suporti o captivitate din drag față de cel care urmează să te conducă. Nu resimți niciun disconfort psihic, ci privești totul ca pe o experiență așteptată, întrezărită oarecum, fiind pregătit și, poate, îndreptățit să ți se cavină. Sugestia vine de la operațiunea prin care, odinioară, boii erau înjuogați, pentru a tracta un car, un atelaj menit transportului de mărfuri. Aceștia se supuneau înjugatului – inerti, împăcați cu soarta – cu o seninătate proverbială, ce conotează astăzi reproșul ori constatarea „Ești un bou!”.

Cel înjugat își pierde libertatea de mișcare, fiind pus la o treabă utilă, în favoarea celui ce îl stăpânește, treabă pe care o îndeplinește ritualic, repetitiv, într-o docilitate desăvârșită, încasând adesea usturimea biciului. Diferența dintre înjugare și subjugare indică trecerea spre un jug imaginar, spre prinderea unei persoane în câmpul de atracție al cuiva în stare să rețină atenția și să determine comportamente în conformitate cu interesele și trăirile sale. „Biciul” este prezent în ritualul subjugației, dar nu este resimțit ca o pedeapsă, ci doar ca o mustrare ce vine atunci când maestrul,

cel ce te subjugă, nu e mulțumit de prestație. Subjugarea se face cu zel din partea celui captat. Apoi, la fel ca înjugatul, cel subjugat își pierde o parte din libertatea de opțiune, dar o face în mod benevol, ba chiar din entuziasm, convins fiind că astfel îi va fi mai bine, că va avea mâine ceea ce azi îi lipsește, și spre care tinde febril. Cel subjugat rămâne un element extern, dar acționează ca și când ar fi un „membru” sau o componentă a ființei celui care exercită subjugarea, păstrându-și o anumită autonomie, un drept de rebeliune ce anulează docilitatea boului. Un model de subjugare funcționează în relația magistru-discipol, profesor-elev/ student; maestru-ucenic. Al doilea mod al subjugării este cel erotic, ca un fel de captivitate dulce, pasională, melifluă. Între cele două puncte tari se întinde un interval al degradeurilor, așa încât putem fi subjugați – clandestin, pasager, pe alocuri – de inși charismatici, vedete, lideri politici, persoane „drăguțe”, cabotini, excentrici etc.

Subjugarea este forma *hard* a seducției. Presupune un indice ridicat de asumare și ascultare. Cel subjugat își trăiește intens, aproape înfricoșat, destinul spre care tinde, iar inițierea e făcută cu ardoare. Atașamentul față de maestru este aproape fanatic, așa încât întâlnim ucenici subjugați mai ales în spațiul cinurilor monahale. Un model celebru⁴, din perspectiva relației de subjugare, este novicele benedictin Adso din Melk și călugărul franciscan Guglielmo (William) din Baskerville, protagoniștii livrești ai întâmplărilor palpitante petrecute la o abație. Călugărul este un erudit, iar novicele caută să-l urmeze întocmai, atent la fiecare gest și înflăcărat să constate geniul îndrumătorului său. Raportul de seducție este unul cu o balanță înclinată sever înspre cel ce ia în administrare – Adso e tânărul ce admiră și e gata să slujească, iar Guglielmo este învățatul, cel cu o personalitate bine conturată, apt să exercite subjugarea.

⁴ Umberto Eco, *Numele trandafirului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984. Traducere de Florin Chirișescu.

De regulă, nu cunoaștem motivul, contextul limpede al subjugării, fapt care aruncă într-o straniețate densă mecanismul însuși al seducției. Ceva insignifiant poate constitui temeiul suficient, declanșatorul unei stări de robie voluntară, percepută subiectiv drept zonă a plăcerii și libertății, frenetic imbold pentru ascultare și supunere. Analogia cu *arestul la domiciliu* este irelevantă, din moment ce captivitatea este asumată frenetic, iar izolarea resimțită ca o sărbătoare atinsă de beție și narcoză. Indicii și sugestii privind mecanismele stranii ale acesteia întâlnim copios în *Demonii* lui Dostoievski, dar și la Marchizul de Sade. De altfel, intervalul de referință al subjugării atinge sfera psihiatricului. Anumite maladii psihice sunt declanșate în decorul voalat al subjugării fără o explicație rațională⁵.

A fascina – fascinația este atributul celui capabil să fie altfel decât toți cei ce sunt în jurul nostru. E un fel de a conta, de a te contura expresiv, pregnant, de a te impune prin vraja unui comportament și demers inițiată sau instalată în momentul în care „magicianul” simte că persoana din fața sa poate fi vrăjită, dar mai ales că merită să fie vrăjită. Nu simți nevoia de a-l fascina pe cel ce ți se pare lipsit de interes. Exercițiul fascinatoriu trebuie să merite timpul irosit, „investiția” de talent a celui capabil să fascineze. De aceea, cel ce

⁵ *Folie à deux* este o astfel de boală (psihoză), determinată de forța copleșitoare pe care cineva o exercită asupra altei sau altor persoane. Cel ce induce psihoza are calitățile unui seducător, fiind considerat de cei pe care îi subjugă un adevărat mentor sau chiar geniu. Ca tulburare psihotică indusă, această maladie este provocată de inductor numai dacă celălalt, cu care se află într-o relație strânsă, manifestă o anume așteptare, dar și vulnerabilități de personalitate suficient de pregnante pentru a permite instalarea unui anumit delir (substituirea realității printr-o stare amăgitoare și obsesivă, alimentată continuu). *Nebunia în doi* e o figură ce se poate modifica, devenind nebunie în trei, în patru sau chiar cu mai mulți protagoniști dependenți de un același inductor. Fenomenul MISA (Mișcarea de Integrare Spirituală în Absolut) și relațiile lui Gregorian „Guru” Bivolaru cu discipolii săi yoghini merită a fi analizate, pentru a putea fi înțelese, din perspectiva acestei maladii.